

Una dècada de lluita contra el terror

Farà una dècada dels atemptats de l'11 de Setembre i de la roda de premsa del president Bush (17 de setembre) en què declarà una guerra total contra el terror, sense cap regla a respectar. Vist en perspectiva, el que més ha canviat per causa directa dels atemptats ha estat la política interna i les polítiques exterior i de seguretat internacional dels Estats Units, tot i que arrossegaren parcialment la resta del món. I el canvi s'ha produït, com veurem, en dues direccions: primer, alteracions importants i regressives en polítiques internes i exteriors; posteriorment, a partir de l'arribada de Barack Obama, inici de canvis respecte dels canvis derivats dels atemptats, no sempre amb retorns a les polítiques prèvies a l'11 de setembre del 2001.

La primera resposta dels EUA fa deu anys fou atacar l'Afganistan dels talibans, en una operació que a finals d'any no aconseguí capturar Ossama bin Laden a les muntanyes de Tora Bora. Al'ensems endegaren grans canvis en polítiques internes, posant la seguretat molt per davant de la llibertat. Poc després, es visualitzà un "eix del mal", de geometria variable, inicialment format per l'Afganistan, l'Iran, l'Iraq i Corea del Nord. Tot plegat generà canvis substancials en la política exterior, de seguretat i de defensa: unilateralisme, menysteniment del dret internacional, doctrina d'"atacs preventius", increment de la despesa militar, recuperació de les operacions encobertes i els assassinats selectius i preparació per a noves guerres (intervenció a l'Iraq, el 2003). El fonament: cal combatre arreu el terrorisme i els terroristes, amb mesures bàsicament policials i militars.

El resultat final, una dècada després: dos grans canvis als EUA, i, en part, a la resta del món, reblats per l'atac de Madrid i l'intent de Londres. Primer, en política interna,

RAFAEL GRASA

PRESIDENT DE L'ICIP

un clar retrocés de les llibertats per afavorir la lluita contra el terrorisme: llistes *generoses*, sovint discutibles, de grups potencialment terroristes; creació d'espais d'excepció per eludir les garanties de l'estat de dret (Guantánamo); invasió de la vida privada i de les comunicacions dels ciutadans, sovint sense control de les autoritats judicials; restriccions als drets civils bàsics; relativització de la prohibició internacional de recórrer a tractes degradants i a la tortura; suport a governs corruptes i dictatorials per assegurar l'"estabilitat", i "lluitar" contra el terrorisme amb polítiques de restricció de moviments i de prevenció basades en la definició de perfils de risc, que han afavorit prejudicis i discriminacions. Als EUA és on s'ha anat més lluny, però cap país n'ha quedat al marge, com mostren els intents de règims autocràtics d'incloure tots els seus opositors en les llistes terroristes i les restriccions dels drets civils en molts països de la Unió Europea. Hi ha diferències entre els EUA i Europa, sí, però més quantitatives que qualitatives.

Els Estats Units estan canviant les estratègies de lluita contra el terror amb més fermesa i més ràpidament que Europa

Segon, en la política exterior, de seguretat i de defensa: unilateralisme i menysteniment de les Nacions Unides, estratègies agressives, increment de la despesa militar (Estats Units ha més que duplicat el seu pressupost), suports a règims corruptes i dictatorials, i recurs a posteriori a l'OTAN. Aquí les diferències entre Europa i els EUA són més grans, en part pel caràcter de *potència civil* de la UE i per les restriccions pressupostàries vinculades a la unió econòmica i monetària.

Deu anys després, els canvis importants en la lluita contra el terror s'han endegat abans als EUA que a Europa, tot coincidint amb la presidència d'Obama. Cal destacar una nova estratègia de seguretat internacional, que sosté que combatre el terrorisme implica també combatre les arrels que nodreixen els seus intents de legitimació, per un cantó, i, per l'altre, la redefinició a la baixa de l'abast de la "lluita contra el terror". N'hi ha prou eliminant Bin Laden, fet que permet la retirada dels contingents de l'Iraq i l'Afganistan sense que sembli una derrota. Queden, però, encara moltes coses per resoldre, com el menysteniment del dret internacional, palesat tot matant Bin Laden extrajudicialment i extraterritorialment invocant que s'ha "fet justícia"; l'increment constant de la despesa militar; el tancament de Guantánamo, i la revocació d'altres restriccions a les llibertats civils.

Tanmateix, al meu parer, caldria reflexionar aquest 11 de setembre sobre un fet, per què els EUA estan canviant les estratègies de lluita contra el terror amb més fermesa i més ràpidament que els estats europeus? S'aprofitarà l'aniversari per mostrar canvis simbòlics? Quan, per exemple, es durà a terme l'eliminació o un canvi substancial de la naturalesa de les llistes terroristes a la UE?